חינוך לחיים

פרשת וישלח

לאחר שיעקב אבינו העביר את בני משפחתו את הנחל, הוא שב אל עבר הגדה השנייה כדי לקחת פכים קטנים. יעקב תכנן לחצות שוב את הנחל ולהתאחד עם נשותיו ובניו, אך כאן ציפתה לו הפתעה בלתי נעימה בדמות מלאך- שרו של עשיו. במשך לילה שלם ניהל יעקב קרב איתנים כנגד המלאך\ עד שעלתה בידו לנצחו. אולם הניצחון לא היה שלם היות ושרו של עשיו הצליח לנקוע את גיד הנשה של יעקב. לבסוף כשהמלאך נכנע ליעקב וביקש ממנו בתחנונים: שלחני כי עלה השחר. יעקב לא נענה לבקשתו והודיע 'לא אשלחך כי אם ברכתני'.

השאלה העולה, כיצד ייתכן שיעקב לא ניצל את ההזדמנות ונמלט על נפשו מאימת שרו של עשיו? הרי כשאדם נפגש עם פושע בסמטה חשוכה ושורד במשך לילה שלם, הוא בורח ברגע שהדבר ביכולתו. בוודאי שהוא לא מעלה בדעתו לבקש מיריבו ברכות ואיחולים. כל מה שהוא מבקש זה לצאת מהמפגש הכפוי בחיים, מדוע אם כן התעקש יעקב לזכות בברכה משרו של עשיו?

התשובה היא שבכך טמון סוד הנצחיות של עם ישראל. יעקב אבינו מלמד אותנו שכאשר יש לך אתגר בחיים, לא מספיק רק לצאת מהבוץ, שהרי אם כך למה הקב'ה הטוב והמטיב הכניס אותך לצרה הזאת מראש? יעקב אבינו מציג בפנינו את המשפט המנחה להתמודדות עם משברים. 'לא אשלחך כי אם ברכתני'. אין די בכך שתצא מהמשבר ותחזור למיקום הישן שלך. אתה מוכרח לצאת מהאתגר הזה מחוזק, משופר ומחודש. עם יותר תובנה, עם יותר חכמת חיים, עם יותר שמחת חיים. יעקב אבינו מלמד אותנו כי כל ירידה היא לצורך עליה.

אחד הפלאים הגדולים בהיסטוריה של עם ישראל, שהוא יצא מחוזק מכל משבר. במשך תולדות עם ישראל נחתו עליו אינסוף מוראות ופורעניות. עברנו את פרעה הרשע, עברנו את האינקוויזיציה האכזרית ועברנו את השואה הנוראה. אולם לא נשברנו!! ולא התפרקנו!! ההפך הוא הנכון!! כל משבר חילץ מאיתנו כוחות עלומים ועצומים שלא ידענו על קיומם. כל משבר שימש עבורנו כנקודת זינוק להתחלה חדשה, לתחיה, לצמיחה ולשגשוג בחיי עם ישראל.

הגמ' דורשת על הפס' 'קווצותיו תלתלים' – מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות (עירובין כ'א) בדרך צחות ניתן ללמוד, שכל קוץ וכל קושי בחיי האדם, נועד כדי למנף אותו ולהפיק ממנו תילי תילים של מדרגות. את המסר הזה עלינו להנחיל לילדינו. במקום להרגיל אותם לראות בהתמודדות גורם עוין ומאיים, נלמד אותם כי כל משבר עשוי לשמש ככר פורה להתפתחות לצמיחה מחודשת. כל אתגר הוא בעצם הזדמנות שנשלחת אלינו משמים, לתקומה מחודשת ולעלייה רוחנית.

לכל נפש יהודית יש ניסיונות העוברים עליה בעולם כדי לגלות את ייעודה. לכל ילד יהודי יש אוצר ייחודי משלו, הטמון במעמקי רבדי הנפש. בכל אחד מאיתנו שוכן אוצר גנוז שעתיד להביא לו סיפוק רוחני ולקדם אותו לעבר תכליתו בעולם. כיצד יכולים אנו לדעת היכן נמצא האוצר??

ובכן התשובה שאיננו יודעים היכן לחפש ובאיזה איזור לחפור ובכן התשובה היא פשוטה. התחום בו אנו נתקלים יותר מכל באכזבות בתסכולים ובכישלונות, הוא המקום בו טמונים אוצרנו ותכלתינו. זאת משום שהיצר הרע נלחם עם האדם דווקא במקום האמור לשמש כנקודת הזינוק שלו להצלחה. דווקא בערפילי החושך, בתוככי הקשיים והאכזבות, בעמקי המרירות והייאוש, חבויה נקודת התכלית. דווקא בנקודה בה טמון הייעוד האמיתי של הילד, מופיע היצר הרע ומנסה לגנוב את זהותו ולנשל אותו מתכליתו. לכן עלינו למקד את הילד דווקא בנקודת החושך וממנה לדלות יחד עמו את האור הגדול שיאיר את חייו ויביא אותו לייעדו ולתכליתו.

דוד המלך אומר 'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד' כשנתבונן בפס' הזה אנו מגלים כי דוד המלך אינו אומר שהרשעים נופלים ואילו הצדיקים נותרים זקופים ויציבים. דוד המלך לא אומר המה כרעו ונפלו ואנחנו נותרנו על עומדינו... אלא 'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד' זאת כדי ללמדנו שגם הרשעים וגם הצדיקים נופלים!! אלא שבעוד הרשעים נופלים ונותרים שרועים על הארץ, הצדיקים קמים ומתעודדים ומתגברים על המשברים פעם אחר פעם.

וכאן טמון מסר חינוכי עצום!! אין אדם שאף פעם לא נופל, אין ילד שלעולם אינו נכשל, אין בחור שאף פעם אינו מתמודד. בנפילה כשלעצמה אין כל פגם. החיסרון מתחיל ונגמר בכך שהילד נופל וממשיך להתבוסס בדכדוך על פני הקרקע, במקום להתנער, להתקומם ולהתעודד. כאשר ילד נופל ומשלים עם מצבו הירוד, הוא עלול להמשיך ולהתדרדר כלפי מטה ולהגיע עד שאול תחתית. לעומת זאת כשילד נופל וקם, מועד ומתעודד, הוא מקבל תאוצה לעלייה מחודשת.

וכאן תפקיד המחנכים וההורים לאמן את הילד ליפול בגופם אך לא ליפול ברוחם. להרגיל אותם שגם כאשר הם נכשלו עדיין מצפה להם הזדמנות חדשה. לעודד ולדרבן אותם ליפול ולקום, למעוד ולעמוד. להתגבר על המשברים, לצוף על הגלים ולהעפיל למקום יותר גבוה מהמקום בו היו בתחילה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com